Eva Tomášková
eva.tomaskova@law.muni.cz

Národní hospodářství a jeho výkonnost

Národní hospodářství

Národní hospodářství

- Veškeré činnosti hospodářského charakteru realizované na konkrétním státním území za účasti všech výrobních faktorů.

- Výrobní faktory
  - Půda – půda, nerostné bohatství, voda, klimatické podmínky
  - Práce – počet, vzdělání, věk, struktura, kultura
  - Kapitál

Činitelé ovlivňující národní hospodářství

- Politický systém
- Legislativní systém
- Ekonomický systém
- Národní bohatství
  - Výzkum, vývoj
  - Infrastruktura

Podstata hospodářské politiky

- Hospodářská politika je konkrétní jednání státu, kterým je ovlivňována hospodářská situace v širokém národním měřítku.
- Dříve: HP = dosažení maxima společenského blahobytu
- Dnes: HP se utváří na základě střetu názorů politických stran a lobby, byrokracie a reakce na konkrétní hospodářskou situaci

Oblasti hospodářské politiky

- Makroekonomická hospodářská politika (stabilizační):
  - fiskální (rozpočtová)
  - měnová (monetární)
  - vnější hospodářská
  - důchodová
- Mikroekonomická hospodářská politika:
  - politika ochrany hospodářské soutěže
  - strukturální politika
  - regionální politika
  - politika redistribuční a důchodová
  - sociální politika aj.

Členění hospodářské politiky

- fiskální (rozpočtová)
  - soustava veřejných rozpočtů
  - mimorozpočtové fondy
  - rozpočty vládních neziskových organizací, veřejných podniků ve veřejném sektoru
- monetární
  - provádí ČNB
  - ovlivňuje *peněžní zásobu* nebo *úrokové sazby* s cílem stabilizovat ekonomiku
- důchodová
  - zahrnuje různé formy regulace mezd
  - sociální politika
- vnější měnová
  - souvisí s zahraničním obchodem
  - přímé nástroje (clo, kvóty, neviditelné překážky obchodu - hygienická nařízení, normy)
  - nepřímé nástroje (intervence na devizových účtech)

Sektory trhu

- NH je tvořeno soustavou podnikatelských jednotek s různou činností.
- Sektory trhu - seskupení hospodářských odvětví na základě podobných znaků
- Národní hospodářství je členěno na sektory:
  - Primární
  - Sekundární
  - Terciální
  - Kvartérní
- Základní členění sektorů trhu se používá pro hrubé vymezení výkonnosti jednotlivých ekonomik a vyjádření jejich HDP.

Sektory v ČR

- **Podíl sektorů na ekonomice ČR**
  - Největší podíl: zpracovatelský průmysl, obchod se zbožím a nemovitostmi, stavebnictví, doprava a skladování → v součtu více jak polovina HDP
  - Průmyslová výroba: asi třetinový podíl na výkonu českého hospodářství
  - Zemědělství: pouze 3% podíl

- **Zaměstnanost v jednotlivých sektorech**
  - Služby: cca 56 % ekonomicky aktivních obyvatel
  - Průmysl: cca 40 % ekonomicky aktivních obyvatel
  - Zemědělství: necelá 4 % ekonomicky aktivních obyvatel

Sektory v ČR – podíl na HDP v ČR

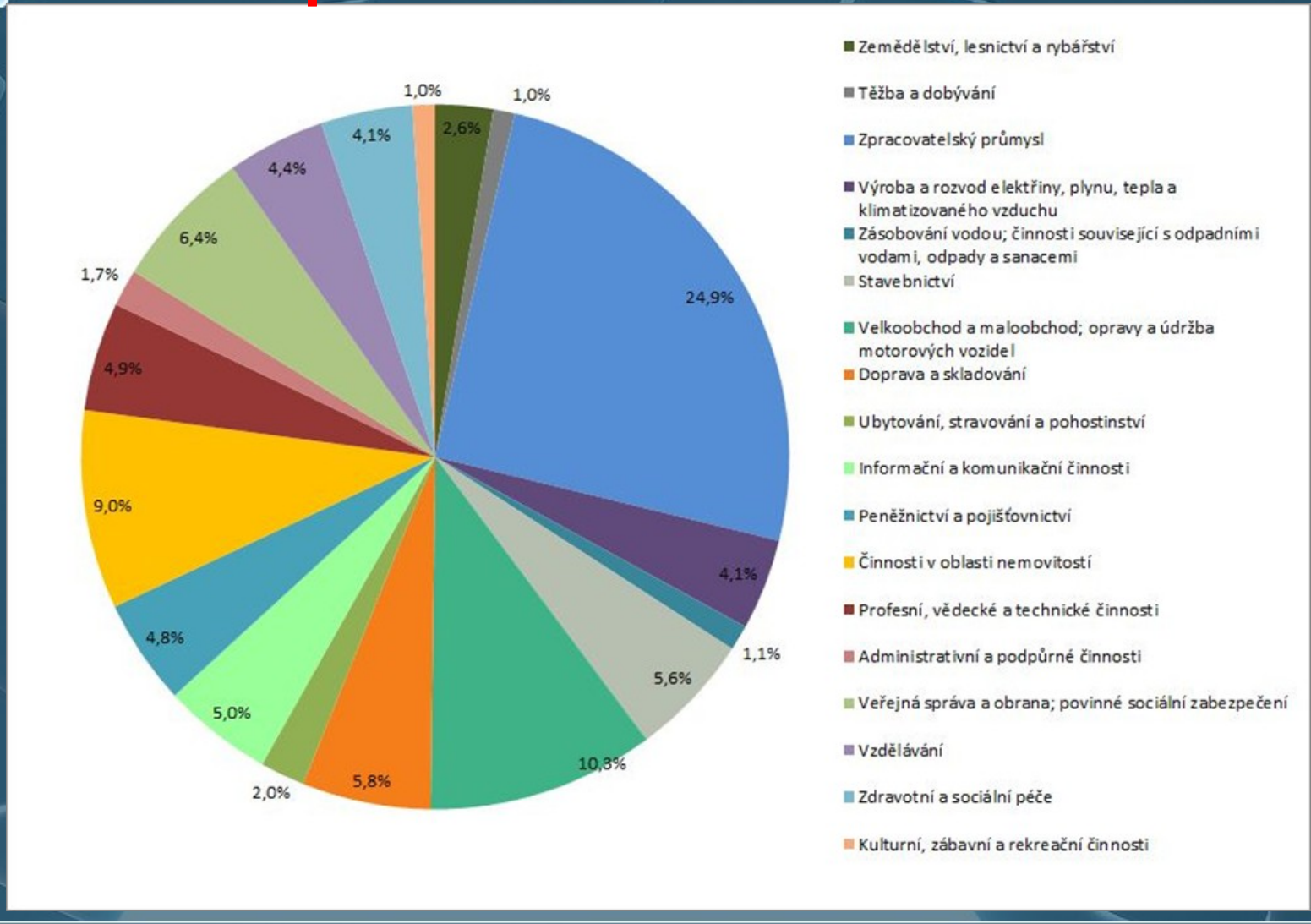

Hranice produkčních možností

- kombinace statků, které je možné v ekonomice maximálně vyrobit s danými výrobními zdroji a danou použitou technologií
- předpokládá, že všechny výrobní faktory jsou využívány efektivně

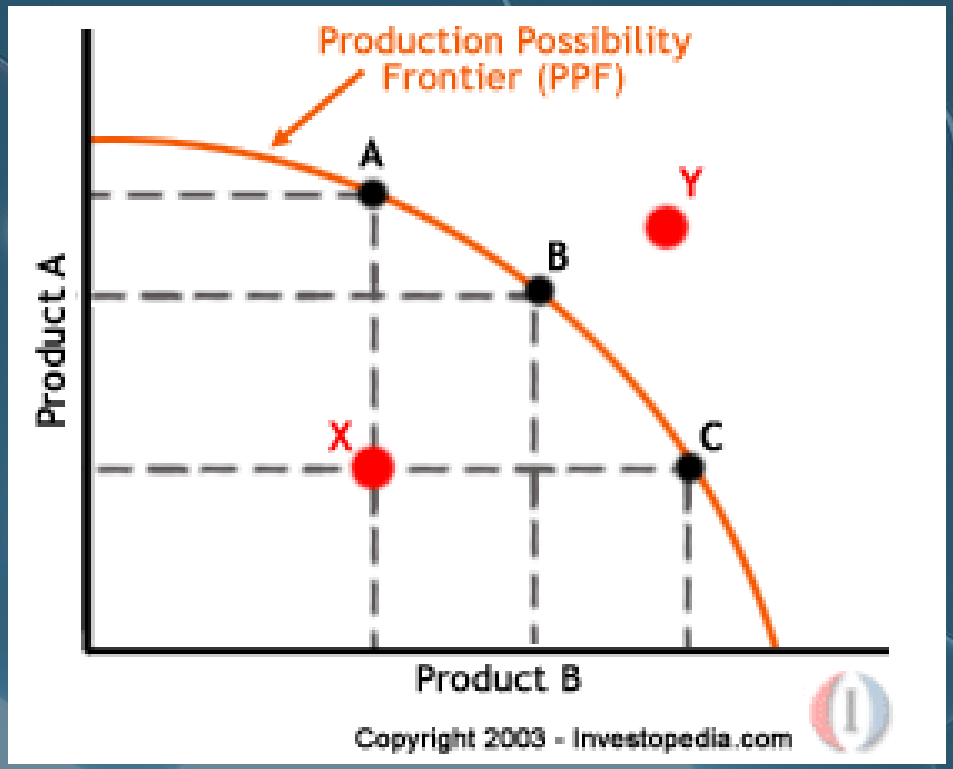

Zdroj: http://www.investopedia.com/terms/p/productionpossibilityfrontier.asp

HDP

- HDP = souhrn veškeré finální produkce zboží a služeb vyrobené v určité zemi během jednoho roku.
- nezachycuje stínovou ekonomiku (cca 10 % HDP, viz Drogy či prostituce. Česká stínová ekonomika je na vzestupu - iDNES.cz), produkci externalit, netržní produkci.
  - hrubý DP – zahrnuje všechny investice
  - čistý DP – zahrnuje pouze čisté investice

- Národní důchod = součet veškerých příjmů, které získávají vlastníci výrobních faktorů využitých k vytvoření produkce

Hrubý x čistý HDP

- Rozdíl představují tzv. obnovovací investice
- čistý produkt zahrnuje pouze čisté investice
- je velmi náročné vyčíslit hodnotu a poměr obnovovacích a čistých investic - je možné čisté investice zjistit také odečtením tzv. amortizace (odpisů vyjadřujících opotřebení)

HNP

- HNP = celková tržní hodnota konečných výrobků a služeb vyprodukovaných za jeden rok výrobními faktory určitého státu
  - nominální HNP – měřený v běžných cenách
  - reálný HNP – měřený ve stálých cenách
  - je však méně využívaný i z toho důvodu, že získat data a podklady pro výpočet HNP je náročnější

Zdroj: https://www.denik.cz/galerie/vtipy-marka-simona-2018.html?photo=117/

Vývoj ekonomiky v ČR

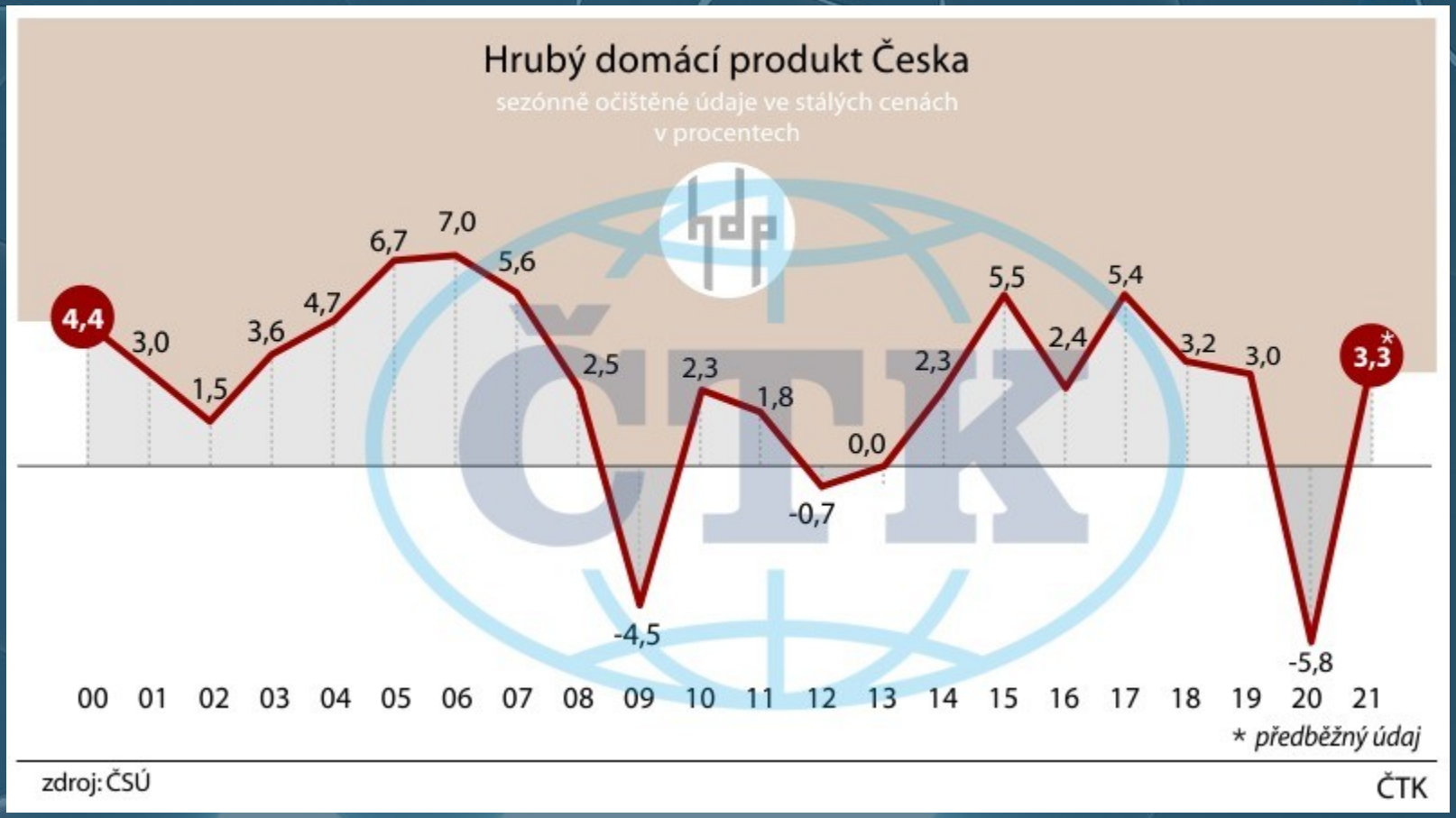

Zdroj: https://www.ceskenoviny.cz/ zpravy/ekonomika-cr-loni-stoupla-podle-predbezneho-odhadu-o-3-3-/2153838

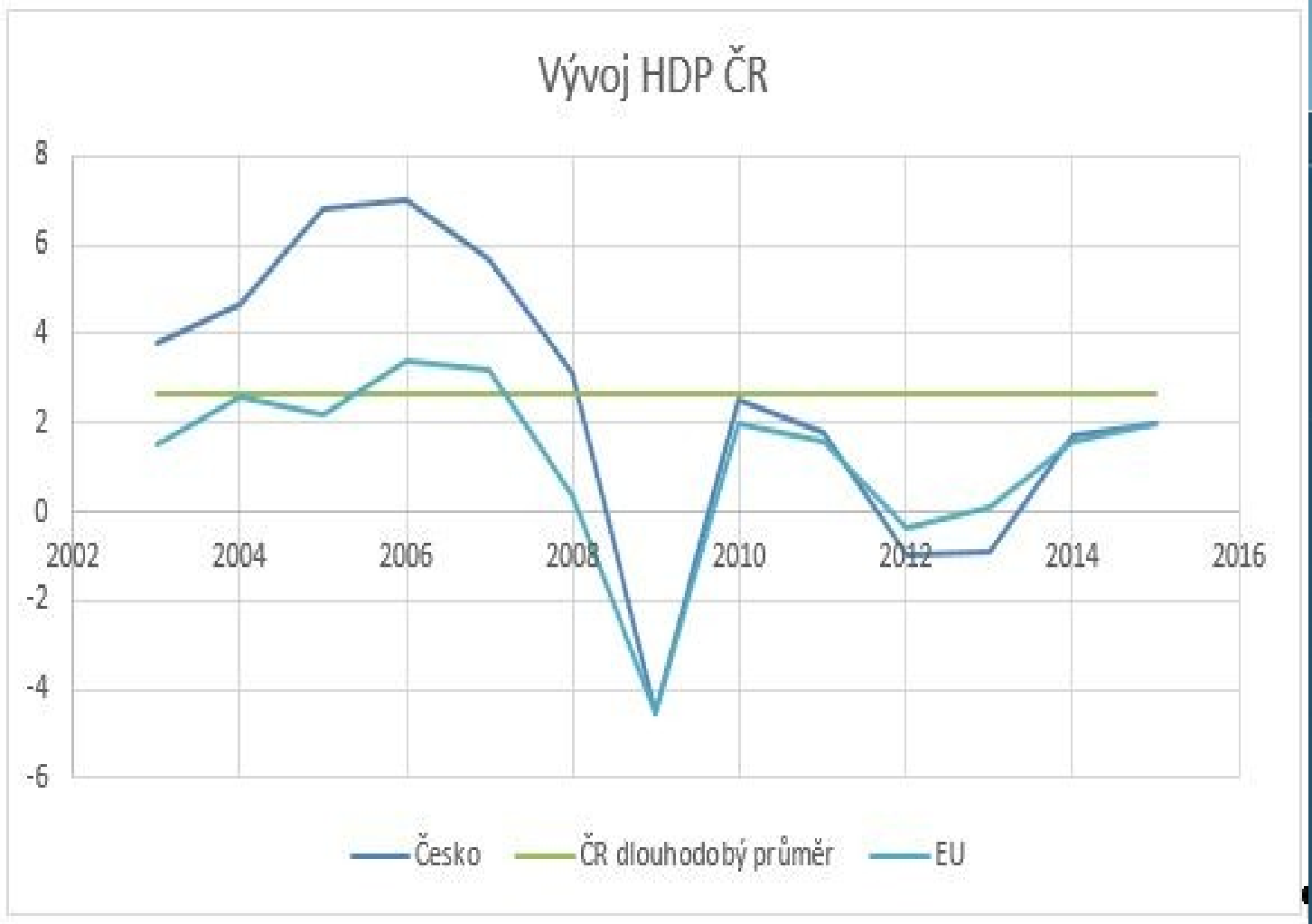
Vývoj HDP ČR
8
6
4
2
0
-2
-4
-6
2002
2004
2006
2008
2010
2012
2014
2016
Česko
ČR dlouhodobý průměr
EU

Nominální produkt

- - HDP, HNP vyjádřený v tržních cenách běžného roku
- - měří celkovou hodnotu zboží, služeb za dané určité období v běžných cenách
  - - běžné ceny = ceny období, v němž jsou zboží a služby vyprodukovány

Nominální produkt

- Změna velikosti NP se mění v závislosti na:
- a) změnách tržních cen výrobků a služeb
- b) změnách objemu prodaných výrobků a služeb

Reálný produkt

- – reálný HDP měří celkovou hodnotu zboží a služeb (množství produkce) za dané období ve stálých cenách
  - – stálé ceny = ceny určitého výchozího období, které jsme si zvolili
- – reálný HDP měří celkové množství produktu, zatímco nominální HDP jeho současnou peněžní hodnotu
  - – tzn. jde o nominální HNP očištěný od inflace

Reálný produkt

- velikost reálného produktu se mění v závislosti na:
- – objemu a struktuře vyrobených výrobků a služeb

Zdroj: https://cssdnapajedla.webnode.cz/news/ekonomika-se-soucasnou-vladou/

Výpočet HDP

- Produkční metoda
  - HDP = Produkce - Mezispotřeba + Daně z produktů - Dotace na produkty
- Výdajová metoda
  - HDP = C+I+G+(Ex – Im), kde
  - C - výdaje domácností na spotřebu
  - I – soukromé hrubé domácí investice
  - G – vládní výdaje na nákup výrobků a služeb
  - (Ex – Im) – čistý export
- Důchodová metoda
  - hrubé mzdy, tedy mzdy před zdaněním,
  - renty (plynoucí z vlastnictví půdy) a další příjmy z vlastnictví,
  - čisté úroky (rozdíl mezi obdrženými a placenými úroky),
  - příjmy ze samozaměstnání,
  - hrubé zisky korporací (ze kterých se následně platí daň ze zisku, část se může rozdělovat prostřednictvím dividend mezi akcionáře, zbylý zisk zůstává jako nerozdělený)
  - nepřímé daně (čistý národní produkt)
  - obnovovací investice (hrubý národní produkt)

Zdroj: https://kreslenyvtip.cz/hdp

Spotřeba domácností

- Statistikou se zabývá Český statistický úřad, bere v potaz:
  - Typy domácností – domácnosti zaměstnanců (celkem, s dětmi, bez dětí), samostatně činných, nezaměstnaných, důchodců, domácnosti podle velikosti obce a podle právního důvodu užívání
  - přehled příjmů a vydání – hrubé peněžní příjmy, čisté peněžní příjmy (% ze závislé činnosti, z podnikání, soc. příjmy), hrubá peněžní vydání (daň z příjmů, zdrav. a soc. pojištění), čistá peněžní vydání (a. Podle účelu použití – spotřební vydání, vydání neklasifikovaná jako spotřební, b. Podle druhu vydání – potraviny, nápoje, průmyslové zboží, služby, platy aj.)

Tvorba hrubého fixního kapitálu (THFK)

- Fixní kapitál je druhem fyzického kapitálu – stavby (budovy, sklady), zařízení (stroje, dopravní prostředky) a infrastruktura (prostředky zahrnující pohyb osob, informací, zboží, energie), pro dlouhodobé užití

- THFK: hodnota pořízení hmotných i nehmotných investic, tedy majetku, který nebude pouze spotřebováván, ale využit pro další produktivní činnost, konkrétněji představuje:
  - nové investice, rekonstrukce, modernizace a nákupy a bezplatné nabytí dlouhodobého majetku
  - pořízení nehmotných fixních aktiv
  - zvýšení hodnoty nevyráběných nefinančních aktiv

Nemyslím, že bychom byli z krizce venku.
V nejistých dobách mívá ekonomická krize tvar písmene W.

Ale v dnešní době globální internetové ekonomiky
očekáváme průběh ve tvaru www.

Zdroj: http://novotnyradek.blogspot.com/2015/08/

Investice

- akcelerační princip investic
  - vzrůst poptávky po investicích je v rostoucí ekonomice vyšší než růst produktu
  - vzroste-li objem produkce, je nutné zvýšit fixní kapitál; dojde tedy ke zvýšení poptávky po investicích (tzv. indukované investice, opakem jsou restituční investice – nahrazující opotřebený fixní kapitál)

- multiplikační princip investic
  - rostoucí investice vyvolají vyšší nárůst poptávky a produkce a díky tomu se zvýší i investiční výdaje, ovšem dochází ke kapacitnímu vyčerpání ekonomiky
  - za růstu produkce klesá poptávka po investicích, což vede k dalšímu snížení produkce – podniky přestanou obnovovat fixní kapitál a dojde k jeho znehodnocení
  - V případě zlepšení hospodářských podmínek se fixní kapitál snaží následně podniky obnovit – zahájí tak nákup investičních statků, což vede k růstu produkce a dojde k působení akceleračního efektu

Zahraniční obchod

- je symbolem propojení ekonomik, které probíhá formou obchodu přes hranice států
- význam ZO: zlepšuje politické vztahy mezi státy, úspora výrobních faktorů (věc, kterou je levnější vyrobit v zahraničí), rozšíření nabídky statků na trhu
- předmětem obchodu není jen zboží, ale i služby (banky, pojišťovny) a práva (licence)
- základní formy zahraniční obchodní politiky: protekcionismus – ochrana vlastního trhu pomocí cel, kvót atd. X liberalismus – volný obchod dle pravidel zákona, za zakladatele je považován Adam Smith
- charakteristika politiky ZO v České republice:
  - do roku 1990 byla v ČR centrálně řízená ekonomika = uzavřená ekonomika
  - silný průmysl (uhelné doly, Baťa, Škoda Auto) => po roce 1990 došlo k otevření ekonomiky (začal se realizovat mezinárodní obchod)
  - po vstupu do EU byly odstraněny další obchodní překážky
  - obchodním partnery ČR jsou hlavně Německo, Slovensko, Polsko a Francie

Spotřeba vlády – státní rozpočet

- Státní rozpočet, jakožto spotřeba vlády, spadá pod pojem „veřejný rozpočet"
- Představuje klíčový prvek soustavy veřejných rozpočtů, je jím přerozdělována 1/3 až ½ HDP (v EU průměrně 49,3 %)
- St. rozpočet jako bilance, složená z příjmů a výdajů
- Příjmy státního rozpočtu tvoří hlavně přímé a nepřímé daně, dále nedaňové příjmy
- Nedaňové příjmy: např. soudní a správní poplatky

Výdaje neziskových institucí

Mezi základní výdaje patří:

- nákup materiálu a energie
- výdaje na služby
- mzdy
- platby pojistného (sociálního a zdravotního)
- sociální výdaje (kultura, sport atd.)
- ostatní výdaje

- Financování neziskových organizací je doplňováno především z veřejných rozpočtů, čímž státní správa a samospráva zabezpečuje výkon veřejně prospěšných služeb.
- Podíl českého neziskového sektoru na HDP ČR se v posledních letech pohybuje okolo 0,7 %. Práce dobrovolníků z toho je 0,15 %

Zdroj: https://kreslenyvtip.cz/vaclav-veverka/6866

Situace v ČR

- HDP v ČR – grafy, mapy
  - https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=statistiky#katalog=30832
- Historická ročenka vývoje HDP, mapy srovnání
  - https://www.czso.cz/csu/czso/5013-12-n_2012-12

Ukazatele ekonomického blahobytu I.

- snaží se o širší hodnocení kvality života, nezaměřují se úzce na výkon. Mezi dimenze ukazatelů blahobytu patří:
  - hmotná životní úroveň (důchod, spotřeba a bohatství),
  - zdraví,
  - vzdělání,
  - osobní aktivity, včetně pracovních,
  - účast na politice a vládnutí,
  - společenské styky a vztahy,
  - životní prostředí,
  - nejistota ekonomická i fyzická

Ukazatele ekonomického blahobytu II.

- Čistý ekonomický blahobyt
  - NEW = HDP + šedá a černá ekonomika + produkce pro vlastní potřebu – negativní dopady hospodářské činnosti (záporné externality trhu)
- Index udržitelného ekonomického blahobytu (ISEW)
  - navíc např. změny v rozdělení příjmů, následky za poškození životního prostředí
- Index ekonomického blahobytu (IEWB)
  - navíc např. ochranu před sociálními riziky či sociální nerovnost
- Index lidského rozvoje (HDI)
  - navíc např. očekávanou délku života, gramotnost a počet let školní docházky

Evropský srovnávací program

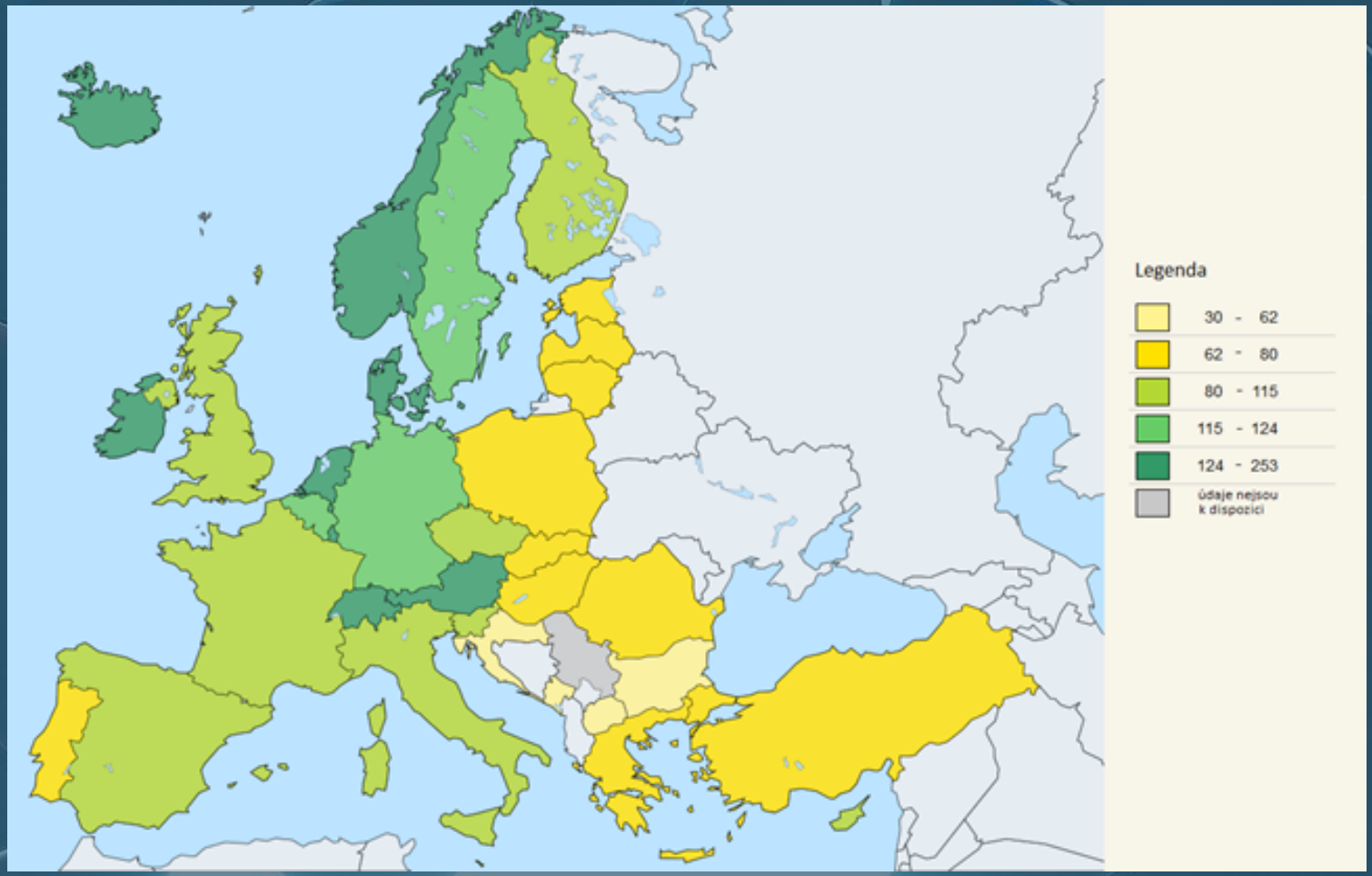

Zdroj: https://www.czso.cz/csu/czso/evropsky_srovnavaci_program

Zdroj: https://www.kurzy.cz/kreslene-vtipy/predbehnuti-slovaku/

Dvousektorová ekonomika

- Tvoří ji pouze domácnosti a podniky
- platí, že hrubý domácí produkt je zároveň disponibilním důchodem domácnost (není zahrnutý stát, který tak nic neodčerpává ani nic nevyplácí)
- Y = C+Ig, kde
- Y – celková produkce
- C – spotřeba
- Ig – výdaje podniků na hrubé investice

- Y = AE, kde
- AE – celkové agregátní výdaje na produkci

Model dvousektorové ekonomiky

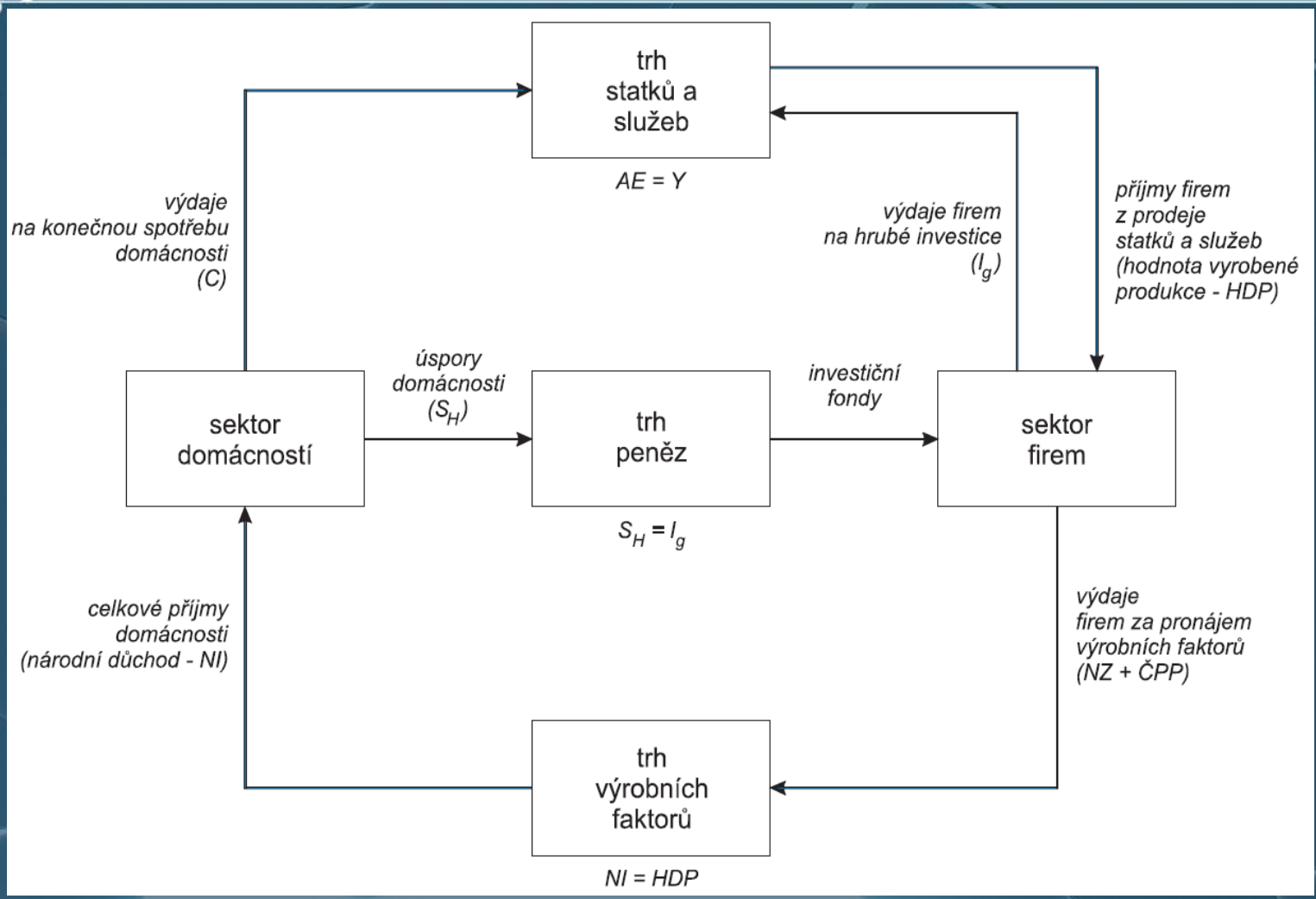

knihy.**cpress**.cz/?p=actions&action=download/file&value=files&id=108730

Třísektorová ekonomika

Tvoří ji domácnosti, podniky a stát

- Y = C+Ig+G, kde
- Y – celková produkce
- C – spotřeba domácností
- Ig – výdaje podniků na hrubé investice
- G – spotřeba státu

- Y = AE, kde
- AE – celkové agregátní výdaje na produkci

- Výdaje domácností na konečnou spotřebu jsou závislé na výši spotřebitelova důchodu a na úrovni čistých daní
- Tn = T_T – TR, kde
- Tn – čisté daně
- T_T – celkové daně
- TR – vládní transfery a platby

Model třísektorové ekonomiky

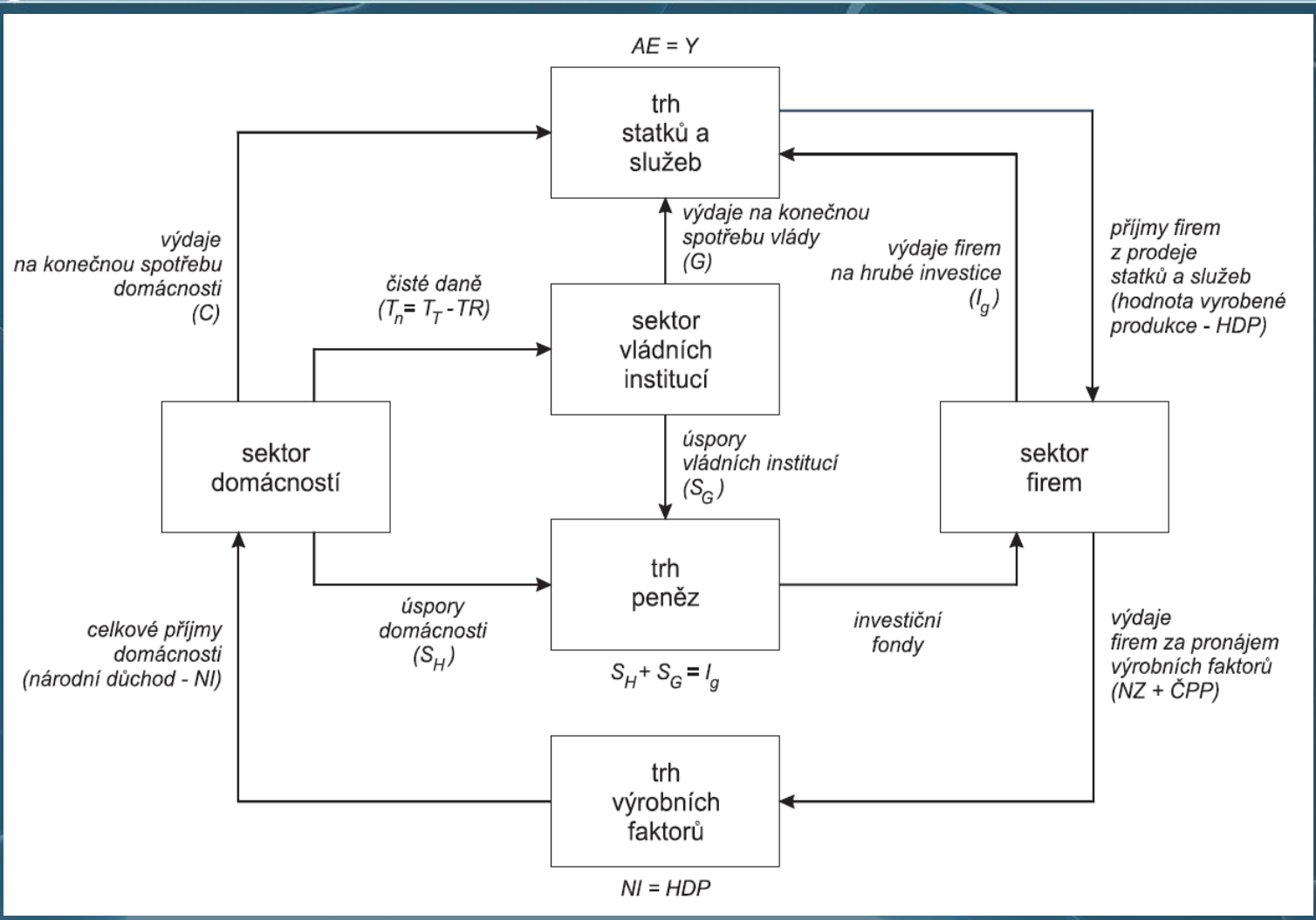

knihy.**cpress**.cz/?p=actions&action=download/file&value=files&id=108730

Čtyřsektorová ekonomika

Tvoří ji domácnosti, podniky, stát a zahraničí.

- Úroveň rovnovážného důchodu je určena nejen rezidenty, ale také nerezidenty.
- Nerezidenti pak úroveň rovnovážného důchodu ovlivňují především prostřednictvím dovozů a vývozů.
- Y = C+ Ig + G +(-) NX, kde
- Y – celková produkce
- C – spotřeba domácností
- Ig – výdaje podniků na hrubé investice
- G – spotřeba státu
- NX – výdaje na čistý vývoz

- Y = AE, kde
- AE – celkové agregátní výdaje na produkci
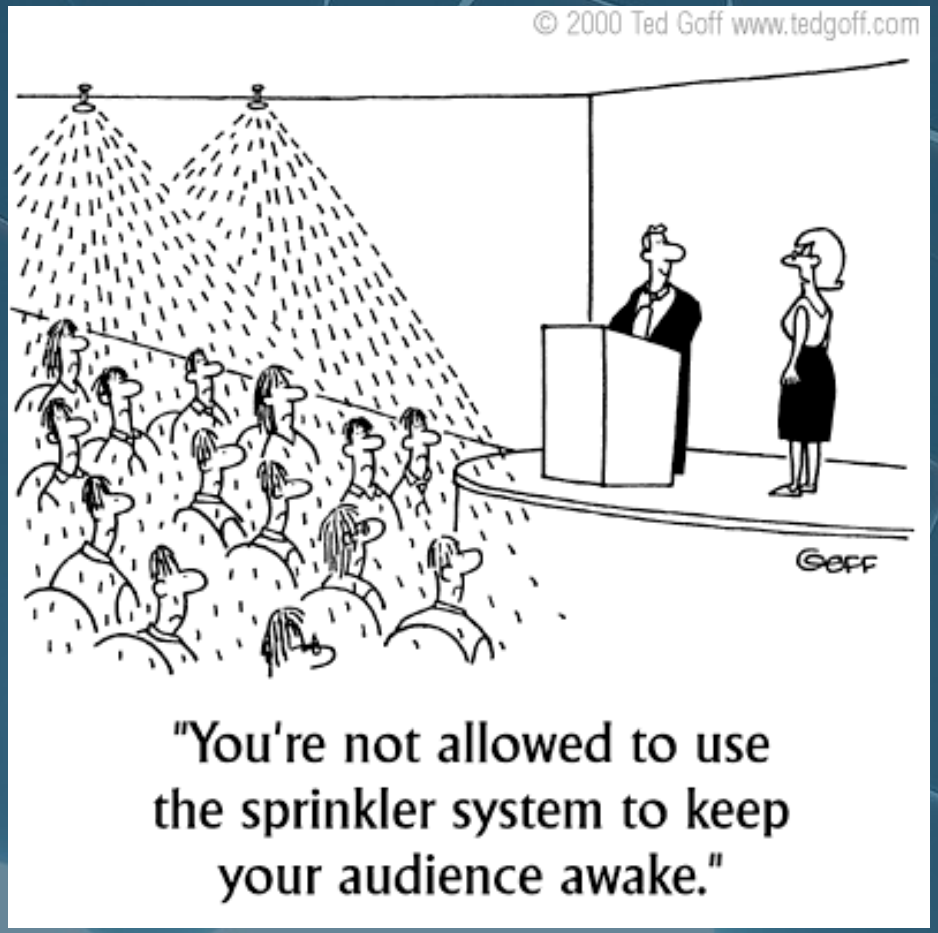
Děkuji za Vaši pozornost. ☺